

на ринку з'являються агенти, які думають, що вони краще інформовані, ніж натовп, і каскад змінює свій напрямок.

Ще більше може посилити каскад дія людини, яка вважається експертом, оскільки передбачається, що вона володіє достовірною інформацією. Дане явище отримало назву «репутаційна стадність». В моделях репутаційної стадності з'являються додаткові фактори імітації, пов'язані з позитивними характеристиками репутації особистості, які одержано під час роботи в колективі. Бажання відхилити власну інформацію, або підлаштувати її під думки лідера, зростає зі збільшенням репутації. Було доведено, що по мірі зростання віку аналітика, який здійснює прогнози, передумовні переконання інших експертів у його здібностях у прогнозуванні стають вище, і, таким чином, у даного аналітика зменшується кількість спонукальних мотивів проявляти стадність із групою.

Наслідками слідування за натовпом у процесі прийняття рішень учасниками фондового ринку можуть стати фінансові бульбашки, що переростають у фінансові кризи. Наприклад, в 2007 році можна було спостерігати руйнівний феномен – «пузир» на ринку нерухомості США. Іпотечний «пузир» вибухнув у другому кварталі та, у підсумку, фінансовий крах торкнувся всіх країн світу і тільки в США 8 млн. осіб залишилося без роботи, 5 млн. осіб залишилися без даху, а пенсійний фонд втратив 5 трлн. доларів. Сплеск і падіння ринку акцій інтернет-компаній в 1997-2000 роках – також прояв «стадної поведінки» інвесторів. Звичайно, ефект натовпу не єдина причина вищезазначених явищ, проте її вплив не можна недооцінювати [3].

Отже, весь процес ціноутворення на фондовому ринку можна уявити собі як одну безперервну послідовність висхідних і низхідних інформаційних каскадів. Інвестори приймають рішення, спостерігаючи за діями інших учасників ринку та імітуючи їх. В силу розвитку інформаційних технологій, соціальних мереж, засобів масової інформації, кібератак абстрагуватись від чуток та втручання інших людей в наше життя просто неможливо.

Однак, дослідники звертають увагу, що «стадна поведінка» сама по собі не є злом. Ніколи до кінця неможливо знати, з чим ми маємо справу – з каскадом неправильних рішень або, навпаки, з каскадом оптимальних рішень.

Як висновок, ефект натовпу або інформаційний каскад має місце бути на сучасних фондових ринках. Лише подальша сумісна праця фінансистів, нейробіологів, психологів, соціологів та інших фахівців допоможе розібратись в його реальних причинах, можливих методах протистояння та реальних зв'язках з поняттям фінансових криз.

Література:

1. Ващенко Т. В., Лисицина Е. В. Поведенческие финансы – новое направление финансового менеджмента. История возникновения и развития // Финансовый менеджмент. – 2006. – № 1. – С. 89–98
2. Ходжсон Дж. Привычки, правила и экономическое поведение // Вопросы экономики. – 2000. – № 1. – С. 39–55.
3. Мозг ценит личную информацию [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://iq.hse.ru/news/177666795.html>

Мельничук К., Молчанова О.

«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс

Стенура М. к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

КРАУДФАНТИНГ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНЕ ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАЛУЗІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Освіта – це фундамент суспільства й від того, яким він буде, залежить наше майбутнє. Можна аналізувати тисячі вдалих кейсів, порівнювати українську освіту із зарубіжною, критикувати чинну владу за інертність, але час минає, змін ніяких не

відбувається, результат аналогічний. Проблема недофінансування сфери освіти залишається актуальною в теперішній час, і одним з рушійних механізмів змін є краудфандинг.

Краудфандинг являє собою простір, у якому створюються умови для колективної співпраці людей, які через інтернет-платформи добровільно об'єднують свої гроші та інші ресурси разом, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій. Фінансові ресурси залучаються від великої кількості людей та компаній з метою створення продукту або послуги, фінансування стартапів, підтримка об'єктів малого підприємництва, благодійна діяльність, фінансування культурних заходів, допомоги нужденним, підтримки фізичних і юридичних осіб.

Саме поняття краудфандинг зародилося в 2006 році. Його автором став Джефф Хауи. Дослівний переклад означає «фінансування натовпом» (від англійського crowd - натовп і funding - фінансування).

Краудфандинг доволі новий механізм залучення коштів, який з'явився трохи більше десяти років тому і використовувався поодинокими особами для збору коштів через Інтернет на реалізацію культурних проектів. Перші професійні краудфандингові компанії Kickstarter і IndieGoGo були створені тільки в 2008—2009 роках. Тепер таких компаній вже десятки, найбільш активними регіонами у сфері краудфандингу є Північна Америка (48%), Азія (29%) та Європа (18%).

В Сполучених Штатах Америки краудфандинг регулюється JOBS Act (Jumpstart Our Business Startups Act), який прийнятий у 2012 році для підтримки і спрощення залучення стартового капіталу в стартапах і малому бізнесі. Закон містить як вимоги до бекера, так і до особи, яка розмістила пропозицію. Оскільки краудфандингова діяльність розцінюється як ризикова, в США закон встановлює обмеження в кількості грошей які компанії можуть зібрати, а бекери — інвестувати. Компаніям дозволяється збирати максимум 1 070 000 доларів США протягом 12-місячного періоду, а бекерам вкладати лише дозволена суму в залежності від власного капіталу (чистий дохід — виплати за зобов'язаннями = власний капітал) за 12 місячний термін.

Краудфандингова платформа має бути зареєстрована в SEC (The United States Securities and Exchange Commission — комісія з цінних паперів і біржах) і бути учасником FINRA (Financial Industry Regulatory Authority). Закон встановлює чіткі вимоги, щоб забезпечити бекера інформацією і, в разі шахрайства або проблем, отримати захист.

Самостійне врегулювання краудфандингу в Україні відсутнє. Попри це, краудфандинг повноцінно функціонує і розвивається. Розглядаючи українські краудфандингові платформи, ми помічаємо особливу інтерпретацію поєднання зарубіжного досвіду з українськими реаліями. Дуже складно запустити проект, який зразу охопить усіх користувачів інтернету і принесе максимально можливий результат. Така ж ситуація виникла з краудфандинговою платформою у сфері освіти. Перший український освітній простір GoF, який працює виключно з освітніми проектами, створює доступ для участі як вчителів, так і учнів. Перш ніж запустити проект, потрібно виконати основну вимогу – ініціаторам ідеї потрібно переконати в її доцільності колег, учнів та батьків. GoF існує вже 3 роки, й понад 80% проектів успішно пройшли фазу освітньої мрії, перетворившись на яскраву реальність [1].

Після першого року існування платформи GoF, вирішили змінити правила й відкрити можливість для реєстрації проектів виключно для учнівських команд. Адже мрії дітей часто мають глобальніший і більш інноваційний характер, ніж прагнення вчителів та батьків. Як наслідок, у селі під Києвом вже працюють над створенням простору вільних думок Gromada space, в місті Березівка незабаром з'явиться перший ролердром, а в Рішельєвському ліцеї вповні запрацює студія журналістики TV lab [2].

У США та Великій Британії існують краудфандингові платформи у сфері освіти, однак для неповнолітніх реєстрації власних проектів заборонена. Це можливо мотивувало Європейську Комісію обрати GoF в десятку найкращих ініціатив Європи в Конкурсі соціальних інновацій, а українців надихнуло на створення нових успішних ідей. За роки існування платформи GoF було проінвестовано більше 125 проектів та залучено 5 000 добровольців, які вкладали власні кошти в реалізацію цих проектів. Здавалось у масштабах країни це незначні цифри, однак успішні історії надихають учнів не боятись висловлювати власні ідеї і не втрачати можливості самовиразистись.

Як у світі використовують краудфандинг для розвитку освіти? Існує безліч варіантів використання коштів на освіту, з них ми виділили наступні:

- Навчання закордоном. Часто ми спостерігаємо ситуацію, коли діти з відмінними знаннями не мають можливості здобути повну вищу освіту у кращих університетах світу, і проблема одна – непідйомна вартість за навчання. В світі існує така платформа як GoFundMe, яка допомає у фінансуванні початку обдарованих дітей, і на сьогодні 60 млн . дол. залучено за даною програмою. В Україні існує схожа платформа Ukrainian Global Scholars, яка залучила більше, ніж 150 000 грн для підтримки вступу українських школярів до коледжів США. Минулого року їм вдалось допомогти 13 школярам вступити до коледжів США і залучити \$4 млн у стипендіях.

- Наукові дослідження. Розвиток науки спричиняє розвиток суспільства. А що робити, якщо 40-50 % коштів виділених на наукові проекти в університетах «згорають» у руках адміністрації? З такими ситуаціями досить часто стикаються наукові керівники, дослідники, вчені в університетах та коледжах. Тому існування платформи Experiment стає можливістю висвітлення власних наукових дослідження і втілення їх у реальному житті.

- Майбутня інвестиція. У 2012 році у США виникла новий стартап – онлайн-маркетплейс для кредитування студентів, який надає особисті кредити –UpStart, що дозволяє студентам узяти кредит з обов'язком повернути ці кошти у вигляді інвестицій у це же простір UpStart після здобуття освіти і я отримання заробітку більше \$20 000 у рік.

- Проекти у сфері освіти не забороняють розвивати і підприємницькі якості. Можна поєднувати суспільну користь з отриманням прибутку від даного проекту. Екологічний проект «Компола», ініційований двома підлітками, вже підтримує Міністерство екології, яке буде поширювати проект країною.

- Недофінансування зі сторони держави шкіл змушує вчителів заковувати всі необхідні матеріали для навчання за власний рахунок, в середньому це становить близько \$400 у США, а в Україні \$250 на рік. У зв'язку з цим в США створили платформу DonorsChoose, з якої зібрані кошти інвестуються у розвиток шкіл, проектування необхідних лабораторій для досліджень, техніку тощо [3].

Краудфандинг у сфері освіти – унікальна можливість реалізувати власний проект, яка широко використовується у світі, однак потребує зусиль для розвитку в Україні. Повільний темп розвитку і провал багатьох освітніх проектів пов'язані з низкою труднощів:

- відсутність державного регулювання. Законодавство країни повинне забезпечувати сприятливі умови для підтримки освітніх проектів . В іншому випадку, простежується відтік вітчизняних проектів закордон і слабкий потік інвестицій в країну;
- нерівномірний доступ до інтернету на території України;
- низький дохід громадян, люди просто не мають можливості виділяти гроші на фінансування проектів;
- низький рівень знань в сфері краудфандингу, отже, недовіра до даного способу фінансування.

Загалом, відсутність чіткого врегулювання краудфандингу в Україні потрібно розглядати з обох сторін. Позитивним моментом є відсутність вимог стосовно форми діяльності, в якій автор проекту має здійснювати свою діяльність, відсутність максимальної суми, яку бекери можуть вносити, а автори збирати і особливих податкових режимів, але, з іншого боку, наявність чіткого закону який врегулював би діяльність краудфандингу надало б поштовх для бізнесу і дозволило б збирати кошти для проектів по спрощеній процедурі.

Краудфандинг в сфері освіти в Україні продовжуватиме розвиватися, незважаючи на велику кількість труднощів, набере популярності, розширить свої межі. Прогресивні учителі не лише намагаються змінити застарілу систему освіти, а й створюють свою власну – у школах, де вони працюють, а підтримка зі сторони держави пришвидшать даний хід дій.

Література:

1. Фондуємо мрію [Електронний ресурс] // GoF. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://gof.org.ua/>.
2. Як краудфандинг змінює українську освіту: досвід платформи GoF [Електронний ресурс] // Рубрика все по полицкам. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://rubryka.com/article/platforma-gof/>.
3. Лилия Боровец. 5 способів використання краудфандингу для освіти [Електронний ресурс] / Лилия Боровец // AIN. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://ain.ua/2018/04/30/kraudfanding-dlya-osviti/>.
4. A Framework for European Crowdfunding [Електронний ресурс] / Лилия Боровец // AIN. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://eurocrowd.org/wp-content/blogs.dir/sites/85/2013/06/Framework_EU_Crowdfunding.pdf

Михайлюк М., Сіра Т.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Бенч Л.Я.*

АСПЕКТИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОБЛІГАЦІЙ ВНУТРІШНЬОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЗИКИ ДЛЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день стан державного бюджету України є дефіцитним. Для того, щоб його покрити, держава випускає облігації внутрішньої державної позики, які є вагомим джерелом фінансування видатків державного бюджету. Для фізичних осіб ОВДП є засобом інвестування, збереження власних коштів, а також їх примноження. В розвинених країнах світу фізичні особи є активними учасниками ринку державних облігацій. Для українського уряду пріоритетним завданням є залучення коштів фізичних осіб на ринок ОВДП, що дозволило б розширити можливості державного бюджету та підвищити рівень соціально-економічного розвитку країни.

У країнах з розвинутою економікою фізичні особи-інвестори зосереджують увагу на питаннях стабільності доходу. Вони є активними учасниками фондового ринку, зокрема ринку державних облігацій. Відсоток населення, залученого на фондовому ринку в Україні, не перевищує 1%, тоді як в Америці – 52% [1]. Як свідчить досвід США, ринок державних облігацій є джерелом покриття найважливіших потреб держави: інфраструктури, освіти та сфери охорони здоров'я.

В умовах сучасності ринок державних облігацій знаходиться на стадії динамічного розвитку. За даними Національного банку України залучених коштів від розміщення облігацій з кожним роком зростає. На кінець 2018 року сума залучених коштів складала близько 2873,06 млн грн, тоді як на кінець 2014 – 903,07 млн грн [2]. В той же час зростає зацікавленість ринком ОВДП фізичних осіб. Станом на початок 2017 року фізичні особи купили ОВДП на суму 30,58 млн грн, а на січень 2018 – 182,89 млн грн., що є у 6 разів